

Sociologija hrvatskog društva

1

Populizam
2023./2024.

Izv. prof. dr. sc. Ivan Balabanić

Litaratura za ispit

Prezentacije s predavanja

Što je populizam

Populizam je politička filozofija ili praksa koja teži predstavljati interese i volju "običnog naroda", često suprotstavljajući se političkoj eliti ili establišmentu. Osnovna karakteristika populizma je njegov apel na popularnu podršku, prečesto ignorirajući tradicionalne političke norme i protokole. Postoje različite forme i manifestacije populizma, i može se pojaviti u različitim političkim spektrima, od ljevice do desnice.

Kada nastaju prve populističke stranke?

Prve političke stranke koje se mogu smatrati populističkima počele su se pojavljivati krajem 19. i početkom 20. stoljeća, iako koncept populizma kao takav nije bio jasno definiran ili široko priznat u to vrijeme. Razvoj tih ranih populističkih pokreta bio je usko vezan uz specifične povijesne i socijalno-ekonomske uvjete u različitim dijelovima svijeta.

Sjedinjene Američke Države: Jedan od najranijih primjera populističke stranke je Narodna (Populist) stranka u Sjedinjenim Američkim Državama, osnovana 1891. godine. Ova stranka je nastala kao odgovor na ekonomske teškoće s kojima su se suočavali poljoprivrednici, posebno u južnim i srednjim zapadnim dijelovima SAD-a. Zagovarala je reforme poput veće kontrole nad željezničkim i telegrafskim sustavima, uvođenje progresivnog poreza na dohodak i uspostavu sustava fiat valute.

Latinska Amerika: U Latinskoj Americi, populizam se počeo pojavljivati u prvoj polovici 20. stoljeća. Lideri poput Juana Peróna u Argentini, koji je došao na vlast 1946. godine, mogu se smatrati populističkim. Peronizam je kombinirao elemente nacionalizma, socijalne pravde i ekonomske reforme, privlačeći široku podršku među radničkom klasom i siromašnim slojevima stanovništva.

Europa: U Europi, populistički pokreti su također počeli dobivati na zamahu u prvoj polovici 20. stoljeća, često kao reakcija na ekonomske probleme i društvene promjene. Neki od ovih ranih populističkih pokreta kasnije su evoluirali ili bili zamijenjeni autoritarnijim i ekstremističkim ideologijama, posebno tijekom razdoblja između dva svjetska rata.

Važno je napomenuti da su se ti rani populistički pokreti razlikovali u mnogim aspektima od onoga što danas smatramo populizmom. Međutim, zajednička im je bila težnja da se predstavljaju kao glas "običnog naroda" protiv "elite", bilo da je riječ o ekonomskoj, političkoj ili kulturnoj eliti.

Koja su glavna obilježja populizma

Apel na "običnog čovjeka": Populizam često ističe distinkciju između "običnih ljudi" i političke, ekonomske ili kulturne elite. Populisticki lideri tvrde da zastupaju interese običnih ljudi, često prikazujući sebe kao dio njih, unatoč vlastitoj poziciji moći.

Jednostavna i jasna rješenja: Populisti često nude jednostavna rješenja za složene probleme, što može biti privlačno u vremenima ekonomske ili socijalne krize.

Anti-elitizam: Populisti kritiziraju političku, ekonomsku i kulturnu elitu, optužujući ih za izolaciju od problema i potreba običnih ljudi.

Emocionalni govor i retorika: Populizam se često oslanja na emotivnu retoriku i stil govora koji se lako pamti i koji odjekuje među širokim slojevima stanovništva.

Polarizacija društva: Populizam može pridonijeti polarizaciji društva, jačajući podjele između "nas" (obični ljudi) i "njih" (elite).

Izazivanje tradicionalnih političkih institucija: Populisticki lideri i pokreti često kritiziraju i izazivaju tradicionalne političke stranke i institucije, tvrdeći da su korumpirane i da ne funkcioniraju u korist naroda.

Kakav je odnos liberalne demokracije i populizma

Odnos između liberalne demokracije i populizma je složen i često ambivalentan. S jedne strane, populizam može djelovati kao kritička sila unutar liberalne demokracije, izazivajući političke elite i potičući veću angažiranost građana. S druge strane, populizam može predstavljati prijetnju temeljnim načelima liberalne demokracije, posebice kada dovodi do erozije demokratskih institucija i normi.

Problem ili korektiv? > <https://www.glas-slavonije.hr/530115/11/Ivan-Balabanic-Nepozeljan-ali-ponekad-moze-posluziti>

Koristi populizma za lib. demokraciju

Kritika političkih elita: Populizam često dovodi u pitanje postupke i motive političkih elita unutar liberalnih demokracija, tvrdeći da one ne zastupaju interese "običnog naroda". Ovo može potaknuti veću transparentnost i odgovornost u političkim procesima.

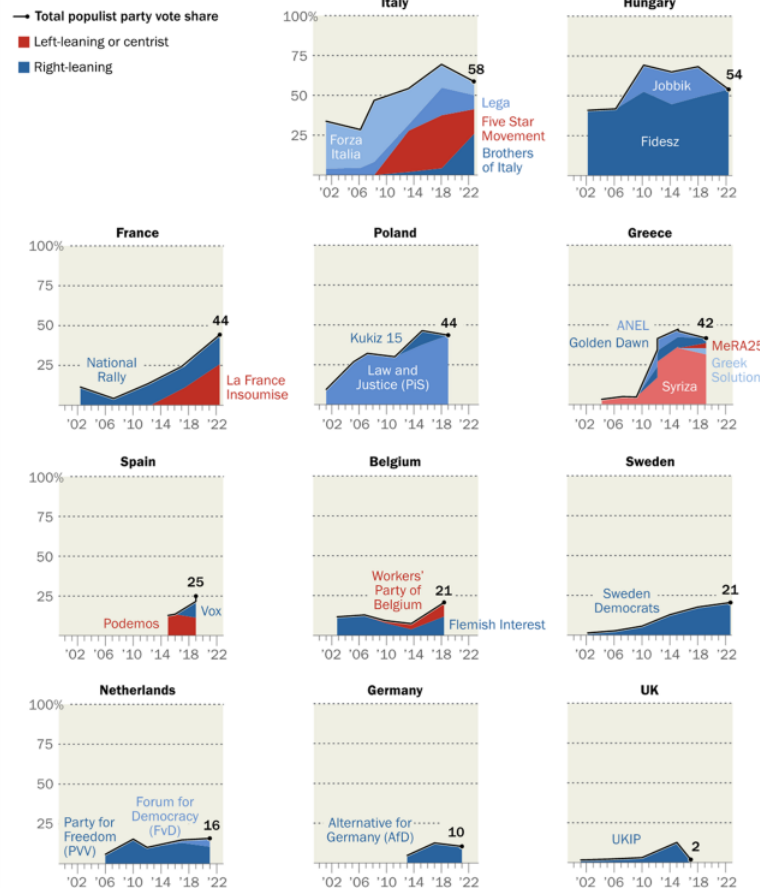
Povećanje političke participacije: Populistički pokreti i lideri mogu mobilizirati birače koji se inače ne bi politički angažirali. Ovo može dovesti do veće političke participacije i svijesti o društvenim pitanjima.

Izazivanje statusa quo: Populizam može potaknuti rasprave o važnim društvenim i ekonomskim pitanjima koja se inače možda ne bi našla na političkoj agendi.

Kako stoje populističke strane u EU

Populist parties have increased their vote shares in many recent European elections

Vote share in national legislative elections

Italija: Stranka desničarskih populista "Brothers of Italy" osvojila je najveći udio glasova na nedavnim izborima, postavljajući svoju lidericu, Giorgiu Meloni, kao vjerojatnu premijerku. Oko 40% birača glasalo je za jednu od tri glavne desničarske populističke stranke: Brothers of Italy, Forza Italia i Lega.

Švedska: Stranka "Sweden Democrats" postala je druga najpopularnija stranka u zemlji na nedavnim izborima, što je kulminacija stalnog rasta tijekom posljednjih šest parlamentarnih izbora.

Španjolska: Udio glasova za populističke stranke otprilike se udvostručio između 2015. i 2019. godine, rastući s otprilike 13% na oko 25%. Posebno se ističe rast desničarske stranke Vox.

Nizozemska: Desno orijentirane populističke stranke osvojile su oko 16% glasova na izborima 2021. godine, što je najviše u gotovo desetljeću parlamentarnih izbora.

Dodatak za daljnja istraživanja populizma

- <https://www.pilar.hr/2015/02/cost-isch-action-is1308/> (populizam i mediji)
- <https://www.glas-koncila.hr/dr-ivan-balabanic-o-populizmu-kao-retorickom-stilu-ili-tankoj-ideologiji-populisticki-pokreti-mogu-korigirati-anomalije-predstavnicke-demokracije/>
- <https://hr.wikipedia.org/wiki/Populizam>